

HISTORIALLISTEN PUUTARHOJEN VALTAKUNNALLINEN KARTOITUS - INVENTOINTILOMAKE

1. Kohteen nimi Brinkhall
2. Kohdetyyppi Kartano
3. Kunta Turku
4. Kylä tai kaupunginosa Kakskerta
5. Osoite Brinkhallintie 414, 20960 TURKU
6. Peruskarttanumero ja koordinaatit Kakskerta 1043-08, N6702049/E237645
7. Pinta-ala n. 34,22 ha
8. Omistaja ja yhteystiedot Suomen Kulttuuriperinnön säätiö, PL 319, 00121 Helsinki
9. Käyttö – yksityinen / julkinen Julkinen
10. Kaavoitustilanne Yleiskaava, oikeusvaikutukseton
11. Suojelutilanne Suojeltu VN:n päätöksellä (Rakennussuojelulaki 1991), sekä rakennukset, että puisto
12. Suunnittelutilanne Kunnostussuunnitelma vuodelta 2005 Maisemanhoito- ja puutarhasuunnitelma vuodelta 1976 Puiston viimeisin inventointi vuodelta 1996 (R. Hautamäki)

HISTORIALLISTEN PUUTARHOJEN VALTAKUNNALLINEN KARTOITUS - INVENTOINTILOMAKE

13. Kohteen perustamisajankohta ja tärkeimmät muutokset

- ensimmäinen maininta kartanosta maakirjassa vuodelta 1540
- 1780 ruutupuutarha (keittiöpuutarha?) -> uusi ja vanha keittiöpuutarha
- 1793 Bonsdorff rakensi englantilaisen puutarhan lammikoineen, ruutupuutarha säilytettiin mutta vanhemman tilalle tehtiin em. englantilainen puutarha
- kauppapuutarhana 1930-40-luvuilla

14. Suunnittelijat, rakennuttajat, toteuttajat

Wahlroos 1927 (rakennukset), Bonsdorff (1762-1831), Ramberg 1926-1940 (alppiruusu- ja ruusuryhmät)

15. Keskeiset historialliset vaiheet (eri osa-alueiden, tärkeimpien rakennusten perustamisajankohdat ja suunnittelijat)

Säterikartano 1500-luvulta, kivirakennuksia 1600-luvulla, päärakennuksen ja sivurakennusten symmetrinen pihasommitelma 1793, vilpola 1910–1920, uusi sisustus päärakennukseen 1927, siirtyi kaupungin omistukseen 1968, siirtyi Suomen Kulttuuriperinnön säätiölle (koska?)

16. Kohteen sijainti ympäristössä (maiseman luonnontekijät, rakennetun ympäristön tärkeimmät piirteet)

Kohde 2 rajautuu rakennuksiin ja idässä tiehen. Pohjoisessa kaksikerroksinen päärakennus, jonka molemmiin puolin pihaa symmetrisesti kaksi rapattua sivurakennusta, etelässä kaksi talousrakennusta ja aita. Alue viettää loivasti etelään, päärakennuksen itä- ja länsipuolella kalliota näkyvissä.

Kohde 3 rajautuu pohjoisessa aitaan, idässä tiehen, lännessä metsänrajaan ja etelässä peltoon. Hedelmätarha on tasainen, niittyosa nousee metsänrajaan kohden. Alueen luoteiskulmassa on Hovimäki-televisiosarjan kulissirakennus.

Kohde 6: Päärakennuksen länsipuolella niittymäinen laaksopainautuma. 1920-luvun TKK:n mittapiirroksessa esitetty keskellä oleva pengerrykseltä näyttävä rakenne paljastui arkeologisissa kaivauksissa 2004 ja 2005 kivivallia muistuttavaksi rakenteeksi, jolla oli mukulakivinen pohja. Inventointiryhmä pystyi varmistamaan vuoden 1780 kartassa näkyvän ruutanalammikon etäisyyden silloisen päärakennuksen, nykyisen kavaljeerisiiven kellarista 150 kyynärää = 89 metriä, vastaavan suunnilleen nykyisen lammikon etäisyyttä = 99 metriä. Tämä vahvistaa 1780 kartalle merkityn vanhan puutarhan sijainnin jotakuinkin pengermäisen rakenteen kohdalla. Maakuntamuseon rakennusinventointikortissa mainitaan tänään ”kartanon länsipuolisen epäsymmetrisen vanhan puutarhan” saattavan olla peräisin 1500-luvulta tai heti isoavihaa seuraavilta vuosikymmeniltä.

Kohde 4: Niityn yläpuolelle nousevan kalliorinteen alaosassa luontainen lehtometsä, joka vähitellen vaihettuu havupuuvaltaiseksi kangasmetsäksi.

Kohde 1: Muotopuutarha päärakennuksen pohjoispuolella, rajoittuen kahdelta sivultaan tilusteihin.

Kohde 5: Uusi puutarha (entinen karjapiha) ja muonamiesten torpat rinteessä, joiden takana kasvillisuudeltaan karu kallioalue.

17. Sommitelman keskeiset piirteet (osa-alueet ja niiden luonne, akselit, sommitelman suhde rakennuksiin, näkymät)

Kohde 2: Pihan keskellä on ajoympyrä, jonka keskellä on nurmikumpu, sivu- ja talousrakennusten ympärillä on hoidettuja nurmialueita ja istutuksia. Päärakennuksesta etelään avautuu suora akselinäkymä etelään yli hedelmätarhan, länsipään terassilta suora näkymä maisemapuistoon.

Kohde 3: Hoidettu hedelmätarha jakautuu keskiakselin molemmin puolin symmetrisesti. Aidan ja hedelmätarhan välillä on terrasointi ja poikittaiskäytävä. Hedelmätarhassa on näkyvissä kolme poikittaiskäytävää, jotka muodostavat kahdeksan korttelia. Puinen kevyt aita erottaa hedelmätarhan tiestä. Hedelmätarhan läntinen osa on niittynä.

Kohteet 4 ja 6: Näkymäakseli päärakennukselta maisemapuistoon muodostuu polusta, jonka molemmin puolin rehevä niitty. Edelleen niittyä reunustavat toiset polut. Rinteen suuntaisesti kulkevalta polulta osittain sulkeutunut näkymä rantaan.

Kohde 1: Matalalla orapihlaja-aidalla rajattu suorakaiteen muotoinen (miltei neliö) muotopuutarha, jonka keskellä on rondelli, josta lähtee symmetriset, säteittäiset käytävät. Tekeillä ruusuistutusalueet (6 allasta), jotka ovat keskiympyrän suuntaiset. Myös suorakaiteen muotoinen sorakäytävä, joka kiertää alueen. Näkymä saleista suoraan puutarhaan.

Kohde 5: KALLIO: Näkymä merelle sekä rakennuksille (pääakseli).

UUSI PUUTARHA: Vanhan navettarakennuksen paikalle rakenteilla oleva nk. muuripuutarha, jossa hyödynnetään vanhaa kiviseinää ja karjapihan ympärysmuuria.

TORPAT: 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta olevat hirsirakenteiset, punamullalla maalatut torpat (2 kpl). Pihapiirissä koristekasveja eri aikakausilta sekä runsaslajista kuivaa niittyä.

18. Rakennetut elementit (vesiaiheet, huvimajat, veistokset, pergolat, terassit, käytävät ym.)

Kohde 2: Piha-alue on sorapintainen. Kunniapihan ja hedelmätarhan välillä on koristeellinen puinen, pylväin jaettu aita, jossa on rautaportti. Läntisen sivurakennuksen pohjoispäädyssä on lipputanko. Sivurakennusten päädyissä istutusalueet ovat osittain luonnonkivillä reunustettuja. Päärakennuksen länsipään vierestä laskeutuvat kiviportaat maisemapuistoon.

Kohde 3: Hedelmätarhan pohjoispäädyssä on jäänteitä terrasoinnista. Hedelmätarhassa on näkyvissä sorapohjainen käytävähahmotelma. Sivurakennuksen ja talousrakennuksen välissä on matala oja, jonka yli kulkee kevyt puusilta. Alueen lounaisnurkassa (kulissirakennuksen sivuilla) näkyy vanhoja kiviperustuksia.

Kohde 6: Alueen pohjoisosassa sijaitsee entinen ruutanalampi. Lammen keskellä on näkyvissä Yleisradion kuvausten jälkeensä jättämät paalutukset, reunalla kivinen levähdyspenkki, hieman etäämmällä liuskekivikatoksella peitetty kivikaivo. Ruohottuneita polkuja. Välipolku siirtynyt lähemmäs lammen rantaan. Näkymäakseli laskeutuu päärakennukselta kivisiä portaita pitkin niitylle.

Kohde 4: Pääakseli jatkuu kivisiä porrasaskelmia pitkin rinnettä ylös, ja edelleen ylös maisemapuutarhan keskelle kaartavana metsäpolkuna. Rantaan johtavan polun varrella kivinen levähdyspenkki. Entinen päätie johtaa kiviportin kautta alas rantaan. Portti liittyy kartanon tonttia rajaavaan kivimuriin, joka

jatkuu pohjoisessa metsässä navettaa kohti. Päätien varrella pieni puinen suojakoppi (mittari-?) Rinteen reunassa sijaitsevan kellarirakennuksen edessä kivipengerrys luonnonkivistä. Uudempi rakenteita ojan ylittävä kestopuusilta ja puucee. Kellarin takana maisemapuutarhassa rehevöitynyt alue, jossa kivikasoja.

Kohde 1: Käytävät n. 40 cm:ä leveät, sorapintaiset. Leikattu nurmikko. Alueen luoteissivulta, orapihlaja-aidan ulkopuolelta johtaa juurin silmin havaittavissa olevat luonnonkiviaskelmat kohti sisääntulotietä.

Kohde 5: Ensimmäinen terassi on rakennettu entisen karjapihan alueelle ja nostettu sen ympärismuurin tasolle. Navetan sisäosia on tyhjennetty. Toinen, uusi terassi on täytetty entisen navetan pohjoisseinälle. Terassien yläpuolella on vielä näkyvissä vanha ajotie navetan ylisille. Tallirakennuksen peruskivet nähtävissä navettarakennuksen luoteiskulmassa. Jäänteitä myös mahdollisesta tulisijasta. Navetan puoleisen torpan takana ja länsipäädyssä vanhat, luonnonkiviaskelmat, jotka johtavat ylös rinteeseen. Torppien alapuolella, nykyisen tien toisella puolella on puinen kaivorakennus.

19. Kasvillisuus (tärkeät kasvustot, puukujat, aidanteet, koristeistutukset, puu- ja pensasryhmät, yksittäispuit ja -pensaat)

Kohde 2: Rakennusten ympärillä on hoidetut nurmialueet. Päärakennuksen edessä on jäänteitä perennapenkeistä. Sivurakennuksien ympärillä on yksittäisiä perennaistutuksia ja pensaita. Päärakennuksen itäisivulla tien vieressä on likusteriaidanne, iso tammi, vaahtera ja lehmus. Läntisen sivurakennuksen takana on monilajinen pensasalue, villiviiniä ja villiintynyt perenna-alue. Kiviportaiden väleissä on runsaasti monivuotisia kasveja. Alueen istutukset tulisi tehdä tarkempi perennainventointi, sillä alueella on runsaasti arvokkaita vanhoja perennalajeja. Läntisen sivurakennuksen takana on rivi tammiä (neljä, joista yksi kelo).

Kohde 3: Hedelmätarhassa on eri-ikäisiä hedelmäpuita, omenaa noin 24, muutamia kirsikoita ja luumuja, viinimarjapensaita yläreunassa sekä ruutupuutarhan länsipuolella, vadelmaa (mahdollisesti viljeltyä) kulissirakennuksen takana.

Kohde 6: Alueen eteläreunassa lehmuskuja, josta yksi puu kuollut ja kelottunut. Niityn reunassa pääakselin suunnassa hiljattain alasleikattu orapihlaja-aita. Vanhan tien reunassa toinen puukuja, jossa kasvaa hevostakanja, vaahtera, tammi, lehmus. Tien reunassa kanukkapensas ja valkoinen varjoliiljaryhmä. Niittyä ympäröivällä alueella tien molemmin puolin em. lisäksi myös saarni, jalava ja mänty. Niityn keskellä kaksi vanhaa kantoa.

Maisemapuutarhan puolella toistuvat samat puulajit. Kohteessa 4 lammien rannalla kanadantuija, lammessa lumme, osmankäämi, kurjenmiekat ja limaska.

Kohteissa esiintyy ruohovartisina lajeina mm. keltakurjenmiekka, siperiankurjenmiekka, ukkomansikka, varjoliila, lehtoakilleija, kevätesikko.

Maisemapuutarhassa kasvavat keltamo, mustakonnanmarja ja tulokkaana lupiini. Rinteessä rehevöitynyt laikku, jossa mm. nokkosta, vuohenputkea ja ohdakkeita. Niittyalueella kasvaa runsaan niittykasvillisuuden seassa myös ukonputki ja karhunputki, sekä kurturuusu ja villiintynyt orapihlajaryhmä. Maisemapuutarhan polkujen läheisyyteen on istutettu uusia alppiruusuja, joista 32 hengissä ja 2 kuollutta; atsaleoja (20 + 5), hemlokkeja (6, joista kaksi istuttamatta), ja pihtoja (4). Kellarin vieressä kasvaa lumimarjaryhmä.

Kohde 1: Aitaorapihlajaa leikattuna aitana alueen ympärillä, Marianruusua rondellin keskellä. Alueelle istutetaan parhaillaan ruusuja. Orapihlaja-aidan ulkopuolella (länsi): 3 isoa vaahteraa, orjanruusupensas. (itä) n. 60-vuotias hopeasalava.

Kohde 5:

KALLIO: Karun kallon kasvillisuus sekä etelärinteessä kuivan kedon kasveja kuten esim. mäkikauraa, mäkitervakkoa, rohtorastia.

UUSI PUUTARHA: erilaisia istutettuja puita, pensaita ja köynnöksiä. Kylvönurmikko. Vanhoina kasveina

HISTORIALLISTEN PUUTARHOJEN VALTAKUNNALLINEN KARTOITUS - INVENTOINTILOMAKE

mm. karviaisia, hapankirsikka sekä pari omenapuuta. Terrassin länsipäädyssä iso hevoskastanja ja itäpäädyssä oletettavasti alueen vanhin tammi.

TORPAT: Luoteiskulmassa iso kasvusto kurturuusua (Jens Munck?) muualla pihasyreeniä, norjananggervoa, tuoksuvadelmaa, akileijaa ym. Kuivan niityn kasveina mm. nuokkukohokki, heinätahtimö sekä päivänkakkara.

20. Kohteen yleisvaikutelma, kunto ja mahdolliset häiriötekijät (omakohtainen ensivaikutelma, kasvillisuuden ja rakenteiden kunto, käytön aiheuttamat häiriötekijät ym.)

Kohde 2: Alue on siisti ja hoidettu, rakennuksien kunto vaikuttaa kohtalaiselta, pintavaurioita näkyvissä. Sorakäytävät ovat hyväkuntoisia, aidan betonipylväät kaipaavat kunnostamista, puuosa rikki. Huoltorakennusten katot uusittu.

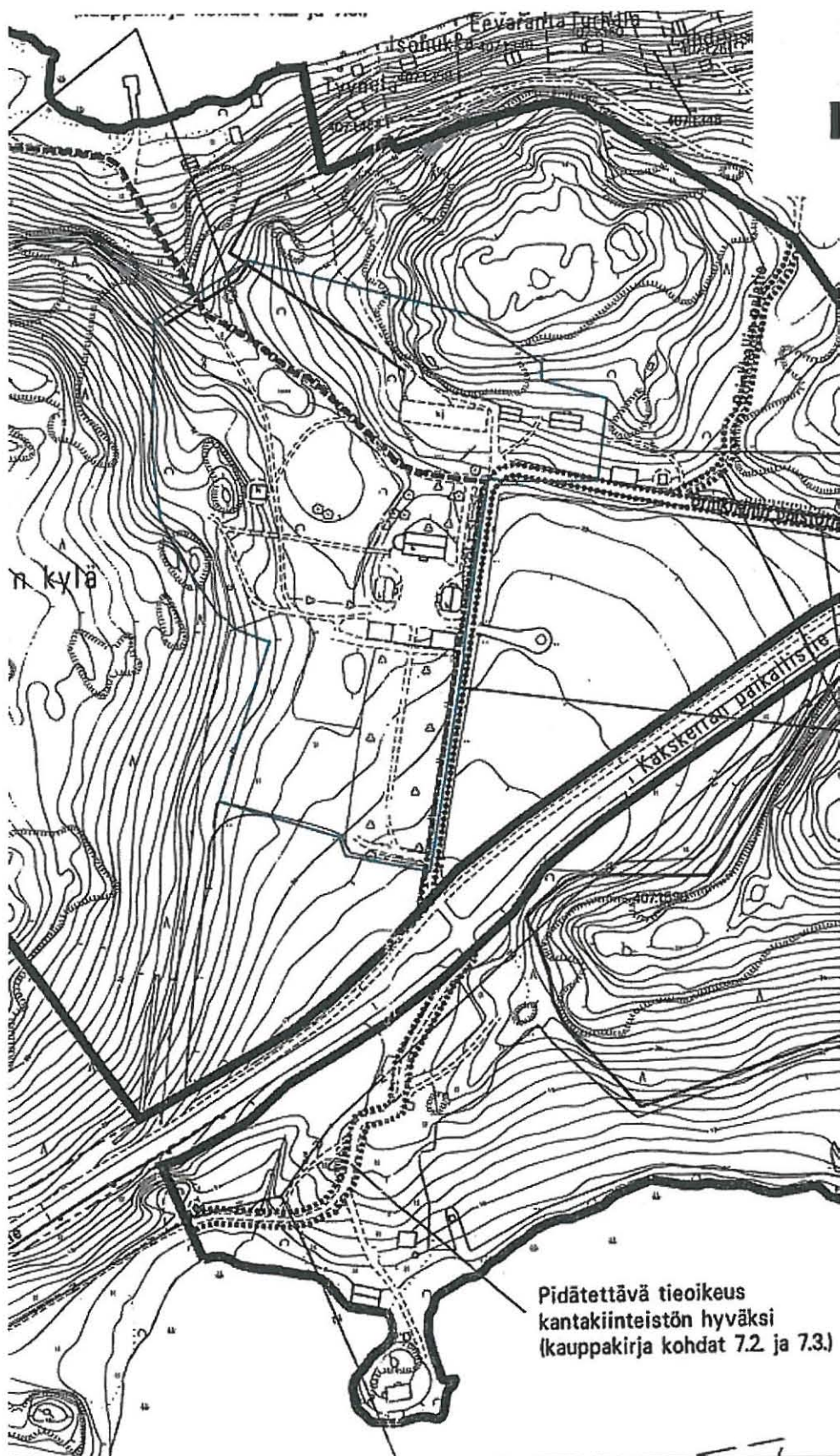
Kohde 3: Terrassoinnin raja on hämärtynyt, hiekkakäytävät ja polut ovat kasvaneet umpeen. Omenapuita on hoitoleikattu. Nurmi on leikattu ja siisti. Hedelmätarhan ja niityn välinen alue on pensoittunut.

Kohteet 4 ja 6: Rehevä ja villiintynyt, polut ruohottuneet, rakenteet rapistuneita, häiritsevänä tekijänä paikoin kaivetut viemäriinjat.

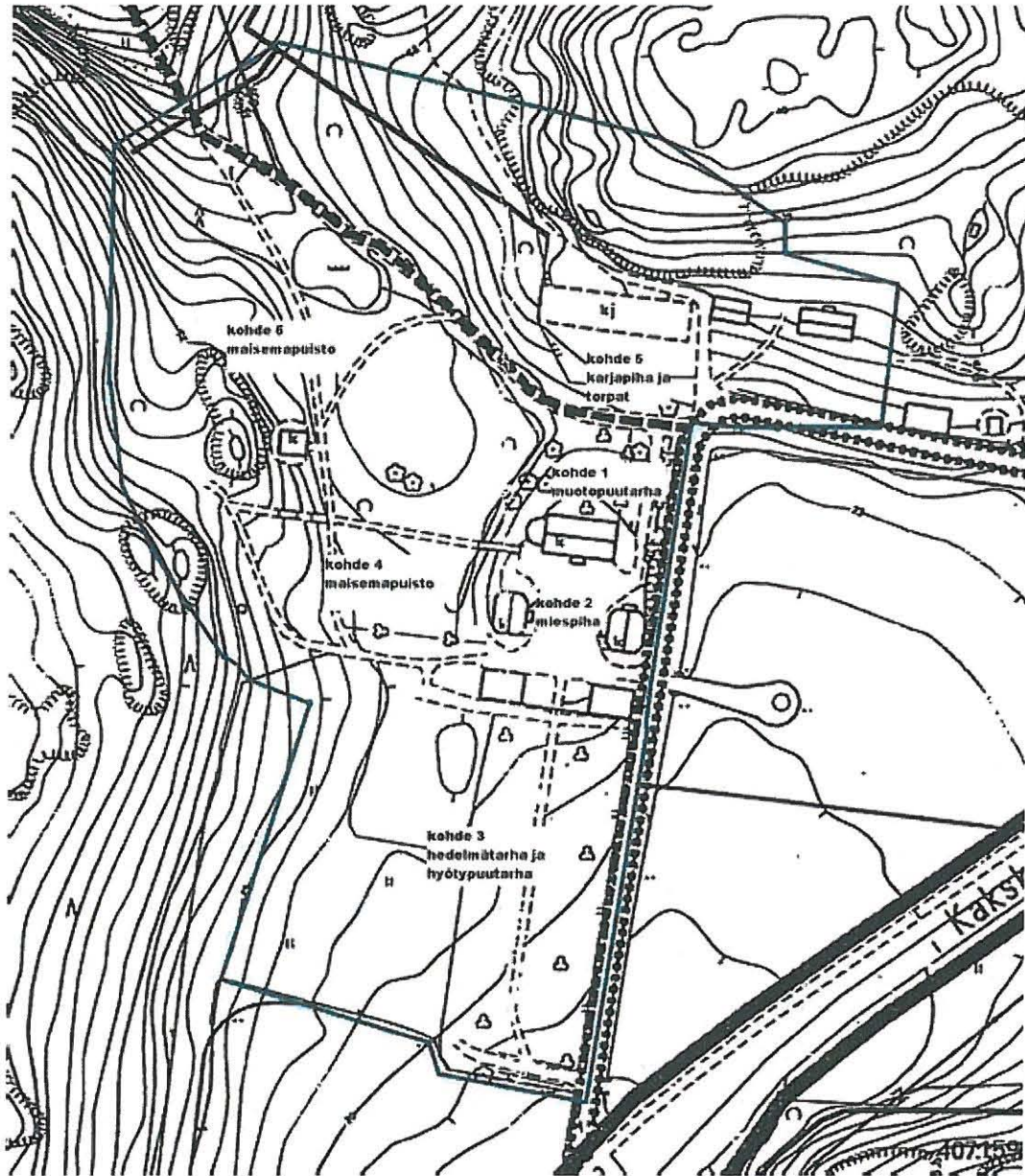
21. Kohteen merkittävyys – merkittävä / erityisen merkittävä (historiallinen, puutarhataiteellinen, maisemallinen ja puutarhanhoidollinen arvo)

Valtakunnallisesti merkittävä

22. Peruskartta ja alueen rajaus

23. Pohjakartta

24. Valokuvat

kohde 1 muotopuutarha

kohde 5 karjapiha ja väentuvat

HISTORIALLISTEN PUUTARHOJEN VALTAKUNNALLINEN KARTOITUS - INVENTOINTILOMAKE

alue 2 hedelmätarhalta päärakennuksen suuntaan

alue 3 hedelmätarha päärakennuksen suunnalta

alue 4 maisemapuutarha hedelmätarhan suunnalta

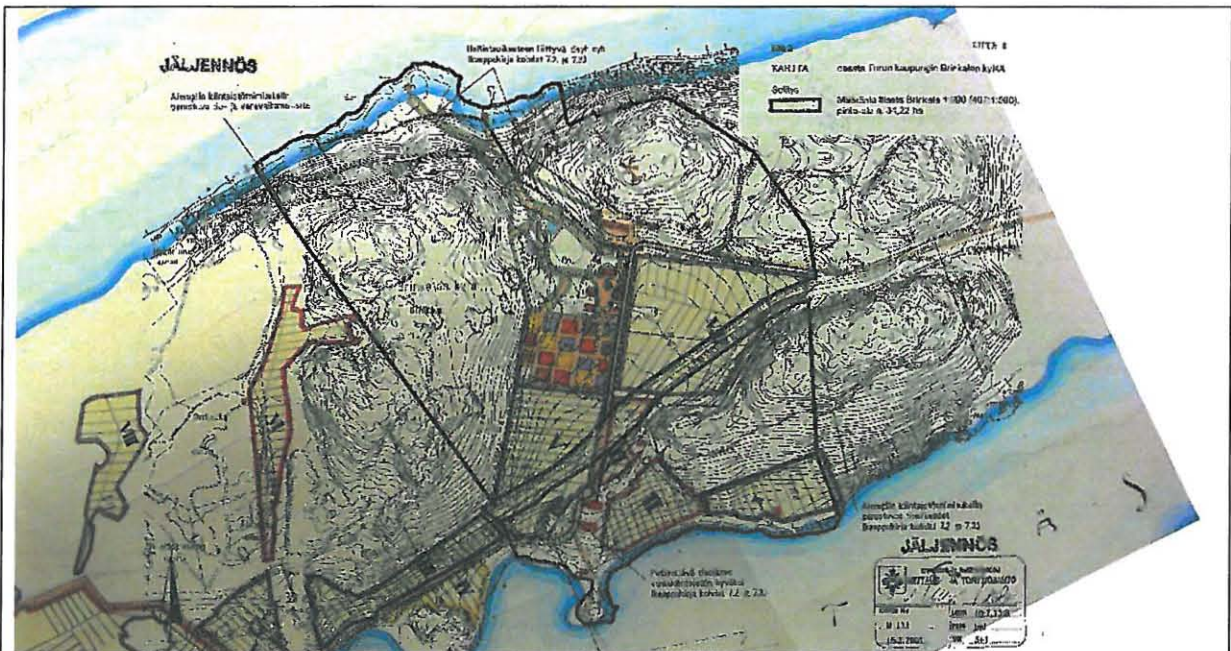
näkymäkseli maisemapuutarhaan päärakennuksen suunnalta

25. Historialliset kartat ja suunnitelmat

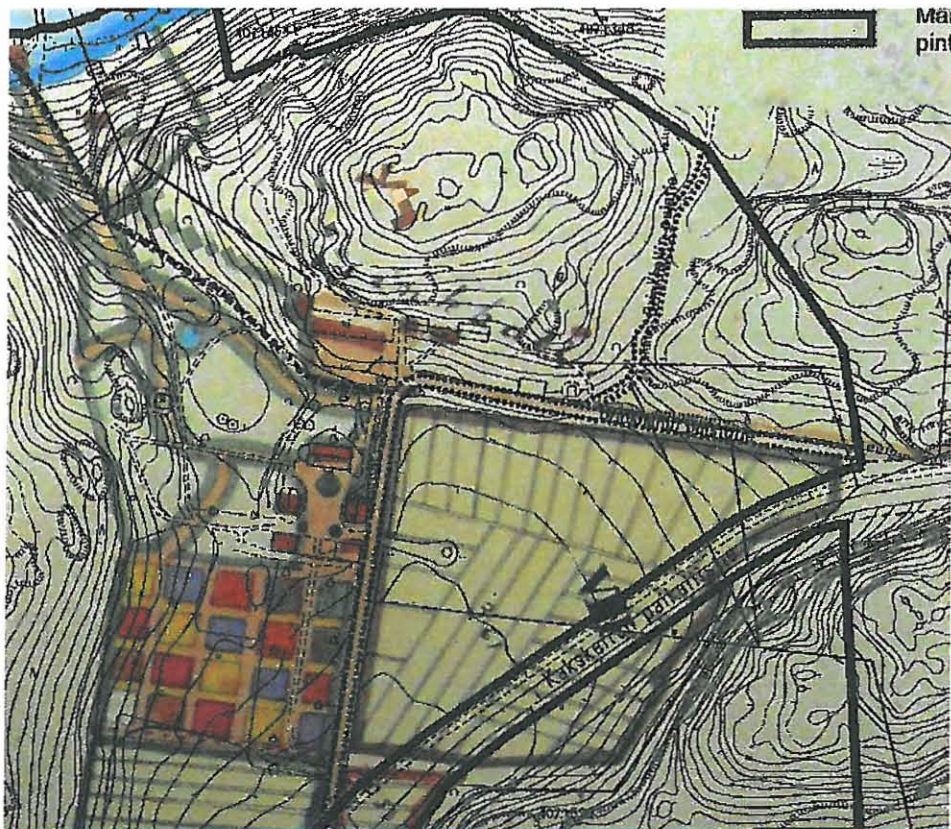

Ote kartasta Brinkhallin tiluksista vuosina 1916-1923 (Brinkhallin arkisto)

HISTORIALLISTEN PUUTARHOJEN VALTAKUNNALLINEN KARTOITUS - INVENTOINTILOMAKE

alueen pohjakartta ja tiluskartta asemoituina

alueen pohjakartta ja tiluskartta asemoituina, tässä vaiheessa hedelmätarha laajimmillaan.

26. Muut aineistot

Hedelmätarha.
Irja Sahlberg 1947 (Brinkhallin arkisto)

27. Muut aineistot

28. Lähdeaineisto (kartat, suunnitelmat, kuvat, kirjallisuus, suulliset tiedot)

Hautamäki, Ranja: Brinkhall – Kartanon maisemapuiston kunnostussuunnitelma 2005.

Hautamäki, Ranja: Historiallisten puutarhojen ja puistojen inventointi, esimerkkinä yhdeksän kartanopuistoa 1996.

Lounatvuori, Irma: Arkkiatri arkkitehtina. Gabriel von Bonsdorffin toiminta amatöörisuunnittelijana. Taidehistoriallisia tutkimuksia 13. Taidehistorian seura.

Nikander, Gabriel: Herrgårdar i Finland (4). Brinkhall av Ragmar Nummelin och Gabriel Nikander 1928-1929 (s. 115-126).

Sinerjoki, Eeva: Brinkhallin maisema tutkimuskohteena. Turun yliopiston Kulttuurintuotannon ja maisematutkimuksen proseminaaritutkielma.

Turun maakuntamuseon rakennusinventointikortti Turku – Brinkala – Brinkhall 25.2.2003.

HISTORIALLISTEN PUUTARHOJEN VALTAKUNNALLINEN KARTOITUS - INVENTOINTILOMAKE

29. Inventoinnin aihe
Historiallisten puistojen ja puutarhojen inventointikurssi
30. Inventoinnin tilaaja
Turun kesäyliopisto
31. Ajankohta
16.-17.6.2010
32. Inventoinnin suorittaja ja yhteystiedot
3 inventointiryhmää
33. Inventoinnin säilytyspaikka
Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen arkistossa